

Андрій Мота, к. ю. н., докторант

*Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького*

ЛАТЕНТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ МІГРАЦІЙНИХ ДЕЛІКТІВ, ПРОТИДІЮ ЯКИМ ВІДНЕСЕНО ДО КОМПЕТЕНЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Andrii Mota, PhD in Law, ScD candidate

National Academy of State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytskyi

LATENCY OF ADMINISTRATIVE MIGRATION DELICTS, THE COUNTERACTION OF WHICH FALLS WITHIN THE COMPETENCE OF THE STATE BORDER GUARD SERVICE OF UKRAINE

The features of the latency of illegal migration, the counteraction of which falls within the competence of the State Border Guard Service of Ukraine are explained in the article. The author analyzes theoretical approaches to understanding this phenomenon, statistical data characterizing migration processes and factors that determine the concealment of movements across the state border. The conclusion on the predominantly natural character of latency of administrative migration delinquencies is made since only offenders and involved persons are likely to be aware of the violations committed. The existence of the temporarily occupied territories of Ukraine, among other objective conditions, influences the latency of migratory offenses. The delicts are taken into account in the procedural way, namely the protocol on administrative offense is drawn up. The resolution is made up of separate categories of cases of such offenses.

Keywords: administrative delict, latency, illegal migration, border service.

Латентність правопорушень перетворилася на проблему, існування якої ставить під сумнів правоохоронну систему держави. Неможливо застосувати юридичні засоби для протидії невстановленим або прихованим порушенням тих чи інших правил, норм й стандартів. Виявлення та облік протиправних діянь виявилось одним з актуальних практичних завдань за умов реалізації суверенітету в контролі в'їзду на територію держави, а також забезпечення балансу бар'єрної, фільтруючої й контактної функцій державного кордону.

Латентність переважно стала предметом розгляду в кримінології, зважаючи на необхідність наукового обґрунтування адекватної реакції на злочинність, що створює небезпеку для найбільш важливих цінностей і благ. Дослідження латентності адміністративних правопорушень започатковані порівняно нещодавно та вони залишаються актуальними з огляду на зміст, структуру та поширеність адміністративної деліктності. Вона має свої особливості, що пов'язані також із специфікою міграційних правопорушень, виявлення, облік та реакція на які врегульовано нормами адміністративного права.

Використання терміну «латентний» має універсальне значення. Він походить від лат. *latens* (*latentis*) – прихований, невидимий, та відповідно означає прихований, зовні такий, що не має вияву (про хворобу, теплоту, про зображення на негативі до його появи і т. і.)¹. Однак, у визначені латентності правопорушень ознака «прихованості», «невідомості» не повною мірою відображає зміст того феномену, який підлягає дослідженню. О.Саско, на основі аналізу підходів до визначення

¹ Лёхин, И.В., Петров, Ф.Н. (ред.) (1952). *Краткий словарь иностранных слов*. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 221.

поняття латентності злочинів, зазначає, що «більшість науковців єдині в тому, що до латентної злочинності слід віднести ті злочини, які були вчинені, але не стали відомі правоохоронним органам, або стали їм відомі, але були приховані від реєстрації»¹. В зв'язку із цим, В.Ф.Оболенцев вважає, що визначення поняття латентної злочинності повинно включати й іншу суттєву ознаку – неврахованість учиненого злочину в статистичній звітності².

Серед вчених у галузі адміністративного права таку позицію підтримує Л.В.Серватюк, яка адміністративно-правовий аспект латентності адміністративних деліктів на державному кордоні пов'язує з обліком лише тих протиправних дій, які підпадають під ознаки адміністративних правопорушень і містять у собі юридичний склад конкретних правопорушень, передбачених особливою частиною Кодексу України про адміністративні правопорушення³ (далі – КУпАП). Більш широке поняття латентності правопорушень пропонує О.І.Остапенко. На його думку, «поряд з загальними причинами і умовами адміністративної деліктності існує сильний вплив ще недостатньо вивченої соціальної детермінанти-прихованості, яка негативно впливає на стан врахованої і прихованої деліктності». Латентною адміністративною деліктністю він вважає сукупність деліктів і осіб, що їх вчинили, але в силу тих чи інших причин залишились невиявленими і незареєстрованими правоохоронними органами, а до порушників не застосовувались заходи адміністративного чи громадського впливу⁴.

Стосовно визначення масштабів нелегальної міграції в науковій літературі не існує чітко визначених критеріїв. Обумовлено це також й тим, що виникають труднощі у статистичній характеристиці навіть потоків міграції, що відбувається легально. Статистична складова є важливим джерелом інформації про міграційні процеси. Облік даних про мігрантів, міграційні потоки, їх структуру та динаміку дає можливість прогнозування і відповідно ефективно організувати державне управління. Однак, статистичні результати в міграційній сфері є досить умовними, оскільки, відображають різні системи обліку.

Складність визначення статусу та обліку як легальних так і нелегальних мігрантів є світовою тенденцією. Ключовими причинами цього є, по-перше, рухливий імміграційний статус людини, який може швидко змінюватися, виникаючи внаслідок обставин та законодавчого регулювання, по-друге, різні варіанти імміграційної політики та способи збору даних про мігрантів, що ускладнює встановлення узгодженого підходу для визначення мігрантів із нерегулярним статусом у глобальному масштабі. Оцінка нерегулярних популяцій мігрантів можуть суттєво відрізнятись, навіть для однієї країни чи регіону. Наприклад, у 2008 році кількість нелегальних мігрантів у ЄС наводилася від 1,9 до 8 млн. залежно від джерела інформації, в Російській Федерації в 2011 році дані про кількість нелегальних працівників коливалися з різницею в межах 1 млн. осіб, у 2014 році в Німеччині нелегальних мігрантів нараховувалося від 180 тис. до 520 тис.⁵

На наш погляд, визначення рівня латентності нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції органів Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужба України) слід пов'язувати із латентністю правопорушень, що охоплюються цим поняттям. У розрахунок доцільно також брати показники виявлених і облікованих таких протиправних діянь із врахуванням кількісних характеристик імміграційних потоків. Нормативною основою для цього є положення законодавства про адміністративну відповідальність, міграційного законодавства та відомчих нормативно-правових актів, що регламентують обов'язки посадових осіб органів охорони державного кордону щодо внесення інформації про факт перетинання державного кордону до відповідних баз даних.

¹ Саско, О. (2017). Щодо поняття латентної злочинності та причин її виникнення. *Історико-правовий часопис*, 1 (9), 151.

² Оболенцев, В.Ф. (2005). *Латентна злочинність: проблеми теорії та практики попередження*. Харків: СПД ФО Вапнярчук Н.М., 8.

³ Серватюк, Л.В. (2008). *Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів Державної прикордонної служби України*: дисертація на здобуття наукового ступеню кандидата юридичних наук. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ, 133.

⁴ Остапенко, О.І. (1995). *Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку*. Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Українській академії внутрішніх справ, 80, 89.

⁵ McAuliffe, M., Ruhs, M. (eds.) (2017). *World Migration Report 2018*. Geneva: International Organization for Migration, 20 – 21.

Згідно ч. 1 і 2 ст. 16 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» реєстрація іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають в Україну, здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України органами охорони державного кордону. Відмітка про реєстрацію іноземця або особи без громадянства в паспортному документі та (або) імміграційній картці, інших передбачених законодавством України документах дійсна на всій території України незалежно від місця перебування чи проживання іноземця або особи без громадянства на території України¹. Легальний в'їзд іноземців фіксується у пунктах пропуску через державний кордон (пунктах контролю). Під час здійснення стандартної перевірки документів іноземців та осіб без громадянства, які перетинають державний кордон прикордонний наряд «Перевірка документів» повинен відповідно до пп. 2.5.7 Інструкції з організації і здійснення перевірки документів громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перетинають державний кордон ввести інформацію про особу до бази даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України»². Така база є автоматизованим банком даних відомостей про громадян України, іноземців та осіб без громадянства, зареєстрованих у пунктах пропуску через державний кордон, та відповідно документів громадян України на право виїзду з України і в'їзду в Україну, у тому числі паспорта громадянина України, та паспортних документів іноземців та осіб без громадянства³.

Протокол про адміністративне правопорушення може вважатися документом, в якому фіксується факт правопорушення та особа, яка його вчинила. Цей процесуальний документ складається про незаконне перетинання державного кордону або спробу такого перетинання не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один із яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності⁴. Відповідно до п. 6.4 Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення такі справи реєструються:

— у підрозділах охорони державного кордону – у відповідному розділі журналу обліку справ про адміністративні правопорушення та видачі бланків протоколів не пізніше доби після складання протоколу про адміністративне правопорушення;

— в органах охорони державного кордону та Морської охорони – в журналі обліку справ про адміністративні правопорушення не пізніше двох діб після складання протоколу про адміністративне правопорушення⁵.

Зважаючи на ці нормативні положення врахованість незаконного в'їзду мігранта на територію країни відбувається через складання протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 204-1 КУпАП. Відповідним чином обліковувалися факти порушень за ч. 2 ст. 203 КУпАП. Такий облік, що здійснюється органами охорони державного кордону підтверджує тенденцію до встановлення та підвищення ефективності контролю за міграційними потоками, особливо, на шляхах міжнародного сполучення. В 2017 році було складено 38607 протоколів про адміністративні правопорушення за вказаними нормами, що становить більше 82 % різниці в кількості іноземців та осіб без громадянства, які в'їхали в Україну і виїхали з України (табл. 1.)

Вказані статистичні дані лише в загальних рисах характеризують латентну нелегальну міграцію. Слід погодитися з О.А.Малиновською, яка вважає однією з обставин, що ускладнює збирання даних про міграцію наявність нелегальної (незаконної, неурегульованої) міграції.

¹ Закон про правовий статус іноземців та осіб без громадянства 2011 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 19 – 20, 179.

² Інструкція з організації і здійснення перевірки документів громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перетинають державний кордон 2012 (Адміністрації Державної прикордонної служби України). *Офіційний вісник України*, 50, 2003.

³ Положення про базу даних «Відомості про осіб, які перетнули державний кордон України» 2007 (Адміністрації Державної прикордонної служби України). *Офіційний вісник України*, 50, 2047.

⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 51, додаток, 1122.

⁵ Інструкція з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення 2013 (Міністерство внутрішніх справ України). *Офіційний вісник України*, 82, 367.

**Співвідношення кількості протоколів про адміністративні правопорушення
із різницею в кількості іноземців та осіб без громадянства,
які в'їхали в Україну і виїхали з України**

Роки	Кількість протоколів за ст. 204-1 КУпАП, складених стосовно іноземців та осіб без громадянства	Кількість протоколів за ч. 2 ст. 203 КУпАП	Різниця в кількості іноземців та осіб без громадянства, які в'їхали в Україну і виїхали з України (тис.)	Співвідношення даних у колонках 2 і 3 (разом) до даних у колонці 4 (%)
1	2	3	4	5
2010	4114	18813	138	16,6
2011	3166	18878	229	9,6
2012	2497	23271	243	10,6
2013	2346	23646	233	11,2
2014	1721	19455	*	-
2015	1966	23160	121	20,8
2016	1612	23425	34	73,6
2017	1621	36986	47	82,1

*У 2014 році кількість виїздів з України перевищувала кількість в'їздів іноземців та осіб без громадянства в Україну

На її думку такий сегмент міграції не піддається обліку через саму свою природу¹. Небезпідставно А.Л.Левітан звертає увагу на той факт, «що нелегальні мігранти уникають будь-якого обліку (що неминуче спричинило б прийняття до них заходів примусу)», відповідно «їх чисельність може бути оцінена тільки з тією чи іншою мірою достовірності»².

Тому за механізмом свого виникнення латентність міграційних правопорушень може бути охарактеризована як природня, тобто, така, коли про вчинені порушення вірогідно знають лише самі правопорушники та причетні особи. О.М.Гумін в аспекті дослідження проблеми латентності насильницької злочинності характеризує природню латентність як таку, що існує об'єктивно і реально³. Разом з тим, міграційні потоки перебувають (повинні перебувати) під контролем, принаймні, двох держав, що межують між собою. Незаконне перетинання кордону може бути виявлено компетентним органам суміжної держави, якщо такий факт залишився поза увагою в державі, з якої прямує нелегальний мігрант. Так, у 2017 році органами Держприкордонслужби України за незаконне перетинання спільної ділянки молдовсько-українського кордону затримано 87 нелегальних мігрантів, які намагалися потрапити в Україну, з яких поза пунктами пропуску – 82 особи. Натомість, за даними Генерального інспекторату Прикордонної поліції Республіки Молдова її підрозділами за цей же період часу затримано лише 9 нелегальних мігрантів, які намагалися потрапити в Україну, з яких поза пунктами пропуску – 4 особи⁴.

¹ Малиновська, О.А. (2004). *Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями*: Монографія. Київ: НАДУ, 42.

² Левітан, А.Л. (2012). Європейський досвід державного управління з протидії незаконній міграції. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*, 2. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2012_2_32>.

³ Гумін, О.М. (2009). Проблема латентності насильницької злочинності: шляхи вирішення *Університетські наукові записки*, 2 (30), 227.

⁴ *Приложение 4 к Протоколу рабочей встречи экспертов по анализу рисков: Совместный отчёт об угрозах пограничной безопасности на украинско-молдавской государственной границе в 2017 году и тенденции их развития в 2018 году 2018* (Государственная пограничная служба Украины и Генеральный Инспекторат Пограничной Полиции Республики Молдова). Киев, 5 – 6.

Однак не слід виключати штучного характеру латентності нелегальної міграції через неналежне виконання своїх обов'язків посадовими особами органів та підрозділів охорони державного кордону. О.І.Остапенко характеризує штучно-латентні адміністративні делікти як сукупність протиправних діянь, «про які відомо правоохоронним органам, але вони не взяті на облік, а також урахованих, але частково або повністю не виявлених»¹.

Переважає більшість серед опитаних нами військовослужбовців і працівників Держприкордонслужби України, які виконували завдання з оперативно-службової діяльності (73%) відповіли, що завжди відображають дані (складають процесуальний документ, доповідають у рапорті, формують статистичний звіт) про виявлені факти нелегальної міграції. 5,7% цієї категорії опитаних переважно відображають такі дані, 6,6% – лише інколи їх відображають. У матеріалах кримінальних проваджень кількість приховуваних прикордонниками фактів нелегальної міграції є незначною, хоча кримінально-процесуальна діяльність відображає тенденцію існування фактів перекидання даних, які обліковуються під час перетинання державного кордону для надання переваг окремим категоріям мігрантів. Так, 24 вересня 2014 року інспектор першої категорії відділу прикордонної служби «Велятино», виконуючи обов'язки в складі прикордонних нарядів «Старший прикордонних нарядів у пункті пропуску» та «Перевірка документів у напрямку на в'їзд на територію України» у міжнародному автомобільно-пішохідному пункті пропуску «Солотвино» (Закарпатська область, Тячівський район, смт. Солотвино), діючи умисно та усвідомлюючи протиправність своїх дій, вніс до програмно-технічного комплексу автоматизації прикордонного контролю «Гарт-1/П» інформаційно-телекомунікаційної системи «Гарт-1» та закордонного паспорту громадянина Румунії неправдиві відомості про перетин державного кордону України у напрямку на в'їзд та проставив відповідні відмітки у паспорті без фактичного перебування цієї особи в пункті пропуску. Такі дії посадової особи Держприкордонслужби України створили передумови для подальшої спроби незаконного перетину кордону, а саме вибуття за державний кордон громадянином Сирії із підробленим закордонним паспортом на ім'я громадянина Румунії².

Підтверджують незначну кількість фактів нелегальної міграції, приховуваних прикордонниками дані прикордонних служб суміжних країн. Кількість нелегальних мігрантів, затриманих на східних кордонах ЄС становить лише 0,3% від загальної кількості виявлених в Європі мігрантів³. Упродовж 2017 року відповідно до Угоди між Україною з ЄС про реадмісію органами Держприкордонслужби України прийнято 662 особи (2016 року – 824 особи), з них громадян: України – 339 осіб (51%), СНД – 43 особи (7%), інших країн – 280 осіб (42%). Зокрема, на кордоні з Польщею прийнято 309 осіб (47%), Угорщиною – 132 особи (20%), Словаччиною – 159 осіб (24%), Румунією – 62 особи (9%). За цей же період передано компетентним органам закордонних держав 37 осіб, з них громадян: Румунії – 16, Польщі – 11, Угорщини – 2, осіб без громадянства – 2, Сирії – 1, Німеччини – 1, Чехії – 1, Італії – 2, США – 1 (2016 року – 52 осіб).

Поряд з цим, за матеріалами справ про порушення правил несення прикордонної служби (ст. 172-18 КУпАП) простежуються переважно об'єктивні чинники латентності нелегальної міграції, що пов'язані з організацією охорони державного кордону. Так, за протоколом про адміністративне правопорушення ЗхРУ № 116203 від 10 жовтня 2016 року, молодший інспектор прикордонної служби 3 категорії відділу прикордонної служби «Вилок» у період з 20 год. 5 вересня до 4 год. 6 вересня 2016 року, виконуючи наказ на охорону державного кордону, як старший прикордонного наряду «Пост спостереження» в районі 87 – 103 прикордонних знаків, порушив правила несення служби, що призвело до незаконного перетину державного кордону 4 нелегальними мігрантами в напрямку 102 прикордонного знаку, чим вчинив адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачено ст. 172-18 КУпАП. Особа, яка притягувалася до адміністративної відповідальності в судовому засіданні вину не визнала, пояснивши, що незаконному перетину мігрантів сприяли погані погодні умови: туман, дощ, обмежена видимість. У таких умовах тепловізор, який використовувався для спостереження є неефективним

¹ Остапенко, О.І. (1995). *Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку*. Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Українській академії внутрішніх справ, 89.

² *Вирок у справі № 307/163/15-к* [2015] Тячівський районний суд Закарпатської області. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42695801>>.

³ Міграційний профіль України за 2016 р. 2017. *Державна міграційна служба України*. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf> (2018, вересень, 25).

з урахуванням, зокрема, особливостей місцевості, характеристик рельєфу. Також була відсутня оперативна інформація про можливий незаконний перетин кордону. Ці обставини підтверджувалися висновком службового розслідування, в якому вказувалося про відсутність випереджувальної інформації про можливий незаконний перетин державного кордону нелегальними мігрантами, що відстежити в районі 102 – 103 прикордонних знаків без конкретної інформації практично неможливо, з урахуванням пересічної місцевості. Зважаючи на ці обставини суддею було винесено постанову про закриття справи за відсутністю складу правопорушення¹.

Окремим чинником, що здатен формувати високий потенціал латентності правопорушень у сфері міграції є статус іноземців та осіб без громадянства, які звернулися за захистом в Україні. На 1 січня 2017 року в Україні на обліку територіальних органів Державної міграційної служби України (далі – ДМС України) перебувало 2429 офіційно визнаних біженців та 649 осіб, які потребують додаткового захисту, в тому числі 660 дітей у складі сім'ї у віці до 14 років та 3 дітей, розлучених із сім'єю у віці до 18 років. Сталою практикою залишається висока кількість відмов у наданні захисту в Україні². З 499 рішень, прийнятих ДМС України у 2017 році за заявами шукачів захисту в Україні, 228 були про відмову у наданні захисту³. Відповідно до ч. 16 ст. 10 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» особа, яка отримала повідомлення про відмову у визнанні біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і не використала права на його оскарження, повинна залишити територію України в установленний строк, якщо вона не має інших законних підстав для перебування в Україні⁴. Порушення цього обов'язку іноземцем чи особою без громадянства за наявності інших обставин може бути кваліфіковано за ст. 203 КУпАП, виявлення та врахування якого стає завданням для органів міграційного контролю.

Найбільше на латентність міграційних правопорушень впливає існування тимчасово окупованих територій України. За даними Головного управління з питань міграції Міністерства внутрішніх справ РФ на первинний міграційний облік у 2017 році в Криму поставлено 104491 особа, в м. Севастополь – 7932 особи⁵. За цей же період часу органами та підрозділами охорони державного кордону за ст. 204-2 КУпАП (Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї) складено лише 2290 протоколи. Співвідношення вчинених та виявлених випадків перетинання неконтрольованої ділянки українсько-російського державного кордону встановити не можливо, оскільки, для українських органів влади є невідомою кількість таких порушень, якщо особи, які їх вчинили не в'їжджали на територію України через відкриті пункти пропуску (контролю). За даними Спостережної місії Організації з безпеки та співробітництва в Європі лише у двох російських пунктах пропуску «Гуково» і «Донецьк», що розташовані навпроти тимчасово окупованої території Луганської області відбувається в середньому 10 тис. перетинань державного кордону протягом доби⁶. Поряд з цим, протягом року за незаконне перетинання (спробу незаконного перетинання) державного кордону затримується тільки близько 44 тис. осіб.

Отже, крім детермінант, що зумовлюють нелегальну міграцію як певне протиправне та суспільнонебезпечне явище існують чинники, які впливають на її латентність. Як і для латентності адміністративної деліктності загалом, вони можуть бути суб'єктивними та об'єктивними. В діяльності органів Держприкордонслужби України з протидії нелегальній міграції слід виділяти

¹ *Постанова в справі № 299/2860/16-п* [2016] Виноградівський районний суд Закарпатської області. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62736790>>.

² Міграційний профіль України за 2016 р. 2017. *Державна міграційна служба України*. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf> (2018, вересень, 25).

³ Показники діяльності ДМС за 2017 рік. 2017. *Державна міграційна служба України*. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/dms_2017_pok.pdf> (2018, вересень, 25).

⁴ Закон про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту 2011 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 16, 146.

⁵ Отдельные показатели миграционной ситуации в Российской Федерации за январь – декабрь 2017 г. с распределением по регионам. *Министерство внутренних дел РФ*. <<https://мвд.рф/Deljatelnost/statistics/migracionnaya/item/12162171/>> (2018, сентябрь, 25).

⁶ Еженедельный отчет Наблюдательной миссии на российских пунктах пропуска «Гуково» и «Донецк» по состоянию на 11 сентября 2018 года (Каменск-Шахтинский, Российская Федерация. 11 сентября 2018 г.). *ОБСЕ*. <<https://www.osce.org/ru/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/394196>> (2018, сентябрь, 25).

дві категорії суб'єктивних чинників: ті, що пов'язані з правопорушником (бажання мігранта, всупереч встановленим вимогам, залишитися на території країни; намагання як порушником, так і особою, яка йому сприяє приховати незаконне перетинання кордону); ті, що стосуються посадової особи органу чи підрозділу охорони державного кордону (внесення неправдивих відомостей про перетин державного кордону України до баз даних; фізична і психологічна втомленість внаслідок значного навантаження; недостатня фахова підготовка з виявлення міграційних правопорушень). Об'єктивні чинники стосуються простору, середовища, обстановки, умов, в яких вчиняються протиправні дії (існування неконтрольованих ділянок державного кордону; значний пасажиро-транспортний потік та необхідність швидкої перевірки паспортних документів у осіб, які перетинають державний кордон; несприятливі погодні умови для організації спостереження в прикордонному просторі; характеристики рельєфу й особливості місцевості, де проходить кордон).

На підставі вищевикладеного, латентність нелегальної міграції, протидію якій віднесено до компетенції Держприкордонслужби України доцільно визначати як властивість адміністративних деліктів, пов'язаних з незаконним в'їздом та перебуванням на території країни мігрантів, що залишилися невиявленими, або неврахованими в діяльності органів охорони державного кордону України та суміжних держав. Прихованість міграційних правопорушень переважно є природньою, оскільки, про вчинені порушення вірогідно знають лише самі правопорушники та причетні особи. Нелегальні мігранти, зважаючи на свої наміри, налаштовані приховати незаконне перетинання державного кордону та нелегальне становище. Врахування факту вчинених деліктів відбувається в процесуальний спосіб через складання протоколу про адміністративне правопорушення. Це загальне правило підлягає застосуванню у співвідношенні з випадками, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо забезпечення прикордонної безпеки держави» від 27 лютого 2018 року в перелік таких випадків зараховано правопорушення за статтями 202 – 203-1, 204-2, 204-4 КУпАП у разі їх виявлення в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України чи контрольних пунктах в'їзду-виїзду, якщо особа не оспорує допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається¹. За вказаних умов документом, в якому фіксується факт протиправного діяння та особа, яка його вчинила може вважатися постановою в справі про адміністративне правопорушення (крім постанови про закриття справи за відсутності події та складу правопорушення).

Таким чином, ефективна протидія нелегальній міграції в процесі здійснення оперативно-службової діяльності органами Держприкордонслужби України передбачає не лише реакцію на виявлені правопорушення, але й залежатиме від впливу на всю їх сукупність і вжиття дієвих заходів щодо усунення чинників латентності адміністративної деліктності. Відповідним способом повинна бути організована профілактична діяльність, на результативність якої впливатиме виявлення фактів протиправної діяльності, встановлення осіб, причетних до її здійснення, обліку та процесуального оформлення передбаченого законом реагування.

References:

1. Ljohin, I.V., Petrov, F.N. (eds.) (1952). *Kratkij slovar' inostrannyh slov* [Short dictionary of foreign words]. Moscow: State publishing house of foreign and national dictionaries. [in Russian].
2. Sasko, O. (2017). Shchodo poniattia latentnoi zlochynnosti ta prychnyn yii vynyknennia. [Regarding the Concept of Latent Crime and Elucidating the Causes of its Occurrence.]. *Istoryko-pravovyi chasopys* [History and Law Journal], no. 1 (9), 150 – 155. [in Ukrainian].
3. Obolentsev, V.F. (2005). *Latentna zlochynnist: problemy teorii ta praktyky poperedzhennia* [Latent Criminality: Problems of Theory and Practice of Prevention]. Kharkiv: SPD FO Vapniarchuk N.M. [in Ukrainian].
4. Servatiuk, L.V. (2008). *Administratyvno-iurydytsiina diialnist orhaniv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupeniu kandydata yurydychnykh nauk* [Administrative and jurisdictional activity of the bodies of the State Border Guard Service of Ukraine: a dissertation for obtaining a scientific degree of a candidate of legal sciences]. Kyiv: Kyiv National University of Internal Affairs. [in Ukrainian].

¹ Закон про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо забезпечення прикордонної безпеки держави 2018 (Верховна Рада України). Офіційний вісник України, 36, 1259.

5. Ostapenko, O.I. (1995). *Administratyvna deliktologhiia: sotsialno-pravovyi fenomen i problemy rozvytku* [Administrative delictology: social and legal phenomenon and developmental problems]. Lviv: Lviv Institute of Internal Affairs at the Ukrainian Academy of Internal Affairs. [in Ukrainian].
6. McAuliffe, M., Ruhs, M. (eds.) (2017). *World Migration Report 2018*. Geneva: International Organization for Migration. [in English].
7. *Zakon pro pravovyi status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva 2011* (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on the Legal Status of Foreigners and Stateless Persons (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy* [Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine], 19 – 20, 179. [in Ukrainian].
8. *Instruktsiia z orhanizatsii i zdiisnennia perevirky dokumentiv hromadian Ukrainy, inozemtsiv ta osib bez hromadianstva, yaki peretynaiut derzhavnyi kordon 2012* (Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy). [Instruction on organization and verification of documents of citizens of Ukraine, foreigners and stateless persons crossing the state border (Administration of the State Border Guard Service of Ukraine)]. *Oficijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 50, 2003. [in Ukrainian].
9. *Polozhennia pro bazu danykh «Vidomosti pro osib, yaki peretnuly derzhavnyi kordon Ukrainy» 2007* (Administratsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy). [Regulation on the database «Information about persons who crossed the state border of Ukraine» (Administration of the State Border Guard Service of Ukraine)]. *Oficijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 50, 2047. [in Ukrainian].
10. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia 1984* (Verkhovna Rada USSR). [Code on Administrative Offences of Ukraine (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verhovnoi' Rady USSR* [Vidomosti of the Verkhovna Rada of USSR], 51, addition, 1122. [in Ukrainian].
11. *Instruktsiia z oformlennia posadovymy osobamy Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy materialiv sprav pro administratyvni pravoporushennia 2013* (Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy). [Instruction on registration of cases of administrative offences by the officials of the State Border Guard Service of Ukraine (Ministry of Internal Affairs of Ukraine)]. *Oficijnyj visnik Ukrainy* [Official Bulletin of Ukraine], 82, 367. [in Ukrainian].
12. Malynovska, O.A. (2004). *Mihranty, mihratsiia ta Ukrainska derzhava: analiz upravlinnia zovnishnimy mihratsiiami: Monohrafiia*. [Migrants, Migration and the Ukrainian State: Analysis of Management of External Migrations: Monograph]. Kyiv: NASM. [in Ukrainian].
13. Levitan, A.L. (2012). *Yevropeyskyi dosvid derzhavnogo upravlinnia z protydiv nezakonnii mihratsii* [European experience in state administration to counteraction illegal migration]. *Naukovyi visnyk Akademii munitsypalnoho upravlinnia. Seriia: Upravlinnia* [Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration. Series: Management], 2, 233 – 240. <URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2012_2_32> [in Ukrainian].
14. Humin, O.M. (2009) *Problema latentnosti nasylnytskoi zlochynnosti: shliakhy vyrishennia* [Problem of latency of violent crime: ways to solve]. *Universytetski naukovy zapysky* [University scientific notes], 2 (30), 226 – 231. [in Ukrainian].
15. *Prilozhenie 4 k Protokolu rabochej vstrechi jekspertov po analizu riskov: Sovmestnyj otchjot ob ugrozakh pogranichnoj bezopasnosti na ukrainsko-moldavskoj gosudarstvennoj granice v 2017 godu i tendencii ih razvitiia v 2018 godu 2018* (Gosudarstvennaja pogranichnaja sluzhba Ukrainy i General'nyj Inspektorat Pogranichnoj Policii Respubliki Moldova). [Annex 4 to the Protocol of the working meeting of experts on risk analysis: Joint report on the threats to border security on the Ukrainian-Moldovan state border in 2017 and trends in their development in 2018 (The State Border Guard Service of Ukraine and the General Inspectorate of the Border Police of the Republic of Moldova)]. Kyiv [in Russian].
16. *Vyrok u spravi № 307/163/15-k [2015]* Tyachivskiy raionnyy sud Zakarpatskoi oblasti. [The verdict in the case № 307/163/15-k [2015] of the Tyachiv district court of Zakarpattia region] <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42695801>> [in Ukrainian].
17. *Mihratsiinyi profil Ukrainy za 2016 r. 2017*. [Ukraine's migration profile for 2016]. *Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy*. [State Migration Service of Ukraine]. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf> [in Ukrainian]. (2018, September, 25).
18. *Postanova v spravi № 299/2860/16-p [2016]* Vynohradivskiy raionnyy sud Zakarpatskoi oblasti. [Resolution of the case No. 299/2860/16-p [2016] Vynohradiv district court of the Zakarpattia region]. <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62736790>> [in Ukrainian].
19. *Pokaznyky diialnosti DMS za 2017 rik. 2017*. [Indicators of State Migration Service of Ukraine activity for 2017]. *Derzhavna mihratsiina sluzhba Ukrainy*. <https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/dms_2017_pok.pdf> (2018, September, 25). [in Ukrainian].
20. *Zakon pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebiut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu 2011* (Verkhovna Rada Ukrainy). [Law on the Refugees and Persons in Need of Subsidiary Protection or Asylum (Verkhovna Rada of Ukraine)] *Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy* [Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine], 16, 146.
21. *Otdel'nye pokazateli migracionnoj situacii v Rossijskoj Federacii za janvar' – dekabr' 2017 g. s raspredeleniem po regionam*. [Separate indicators of the migration situation in the Russian Federation for January – December 2017 with distribution by regions.]. *Ministry of Internal Affairs of the Russian Federation*. <<https://мвд.рф/Deljatelnost/statistics/migracionnaya/item/12162171/>> (2018, September, 25). [in Russian].

22. Ezhenedel'nyj otchet Nabljudatel'noj missii na rossijskikh punktah propuska «Gukovo» i «Doneck» po sostojaniju na 11 sentjabrja 2018 goda (Kamensk-Shahtinskij, Rossijskaja Federacija. 11 sentjabrja 2018 g.). [Weekly Update from the OSCE Observer Mission at Russian Checkpoints Gukovo and Donetsk based on information as of 11 September 2018] *OSCE*. <<https://www.osce.org/ru/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/394196>> (2018, September, 25). [in Russian].
23. *Zakon pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia ta deiakykh inshykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia prykordonnoi bezpeky derzhavy* 2018 (Verkhovna Rada Ukrajinjy). [The Law on Amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and Certain Other Laws of Ukraine on the Ensuring of Border Security of the State (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Oficijnyj visnik Ukrajinjy* [Official Bulletin of Ukraine], 36, 1259 [in Ukrainian].